

Оксана Панчишина,
аспірант відділу дослідження
проблем ювенальної юстиції
Національної академії
прокуратури України

УДК 347.963

Особливості кадрового забезпечення діяльності прокуратури із захисту майнових прав дітей

Належна організація роботи є запорукою ефективного виконання покладених завдань. Особливої ефективності потребує організація роботи органів прокуратури із захисту прав і свобод дітей, оскільки через свій вік, а також рівень інтелектуального розвитку, особи, які не набули повноліття, не в змозі у повній мірі відстоювати свої права та інтереси, а дії батьків (осіб, що їх замінюють) не завжди спрямовані на захист своїх нащадків.

Одним з елементів оптимізації організації роботи із захисту майнових прав дітей є належна підготовка прокурорських працівників.

Окремі аспекти організації роботи прокурора, зокрема питання належної підготовки кадрів, у своїх працях досліджували В. Долежан, П. Каркач, І. Марочкін, Г. Попов, О. Смирнов, В. Сухонос, М. Якимчук та інші дослідники.

Метою статті є вироблення, на основі аналізу нормативних актів та наукової літератури, пропозицій з оптимізації кадрового забезпечення діяльності прокуратури із захисту майнових прав дітей.

Організація роботи будь-якого колективу (у нашому випадку – прокурорського) вимагає, по-перше, умілої розстановки людей і, по-друге, узгодження діяльності, об'єднання їх зусиль з метою найефективнішого вирішення завдань, що стоять перед даною системою [1, с. 12-14].

Так, згідно з ч. 1 ст. 46 Закону України «Про прокуратуру» прокурорами і слідчими можуть призначатися громадяни України, які мають вищу юридичну освіту, необхідні ділові і моральні якості. Особи, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю, проходять в органах прокуратури стажування строком до одного року. Порядок стажування

визначається Генеральним прокурором України [2].

Відповідно до п. 1 наказу Генерального прокурора України «Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України» від 15 грудня 2011 року № 2 гн при доборі, розстановці, професійній підготовці та вихованні кадрів неухильно дотримуватися Конституції та законів України.

Стан організації роботи з кадрами вважати одним із основних критеріїв оцінки ефективності діяльності керівників прокуратур усіх рівнів.

Забезпечення правильного добору, розстановки, професійної підготовки та виховання кадрів розглядати як ефективний засіб успішного виконання покладених на органи прокуратури завдань щодо утвердження верховенства права, зміцнення законності, захисту прав і свобод людини і громадянина, суспільних та державних інтересів.

Підвищувати вимогливість до кадрів, домагатися, щоб на прокурорсько-слідчих посадах працювали професійно підготовлені, компетентні, принципові, добросовісні, з високими моральними якостями працівники.

Створювати у кожному колективі атмосферу доброзичливості, взаємоповаги, відданості дорученій справі, зосереджувати зусилля на удосконаленні стилю і методів роботи, досягненні позитивних результатів у прокурорсько-слідчій діяльності [3].

Зауважимо, що у п. 1 Положення про організацію роботи з молодими спеціалістами в органах прокуратури України, затверджений наказом Генерального прокурора України від 5 липня 2001 року № 452к [4], вказано, що випускники вищих навчальних закладів, яким присвоєно кваліфікацію фахівця з вищою освітою і які працевлаштовані в органи прокуратури на підставі направлення Генеральної прокуратури України, вважаються молодими спеціалістами упродовж трьох років з моменту укладання з ними трудового договору.

Крім того, наведеним вище Положенням визначено, що під час стажування молоді спеціалісти набувають практичних і організаційних навичок, вивчають специфіку роботи органів прокуратури, поглиблюють одержані у вузах теоретичні знання, освоюють методику прокурорських перевірок, розслідування кримінальних справ, вивчають позитивний досвід прокурорської практики (п. 9).

Відповідальність за організацію стажування молодих спеціалістів за місцем розподілу покладається на керівників прокуратур областей та прівірняних до них прокуратур, які (п. 10):

- організують навчання молодих спеціалістів у прокуратурах районів, міст, міжрайонних прокуратурах відповідно до цього Положення та індивідуальних планів стажування;

- призначають керівниками стажування висококваліфікованих прокурорсько-слідчих працівників (як правило, міськрайпрокурорів чи їх заступників);

- проводять для молодих спеціалістів семінарські заняття, науково-практичні конференції, ділові ігри, стажування у відділах, кабінетах криміналістики прокуратур областей. Навчання пов'язують з практичною діяльністю прокурорів та слідчих, використовуючи наукові розробки та позитивний досвід;

- підсумовують результати стажування, розробляють і вживають заходів щодо його вдосконалення, розглядають питання про заохочення кращих керівників стажування;

- щорічно до 1 жовтня повідомляють управління кадрів Генеральної прокуратури України про організацію і результати стажування з оцінкою якості підготовки спеціалістів – випускників конкретних вищих юридичних навчальних закладів.

До принципів кадрової роботи вчені відносять такі вимоги і фактори:

- конкурсність професійної, медико-психологічної, моральної та вікової придатності;

- загальність і рівність вимог до проходження служби в органах прокуратури;

- бездоганність репутації прокурорського працівника;

- демократизм, гласність і конфіденційність кадрової служби;

- законність в діяльності кадрової служби;

- професіоналізм і компетентність кадрової служби;

- високий ступінь довіри до кадрів, їх імунітет від незаконних і необґрунтованих звинувачень у поєднанні з відомчою підконтрольністю;

- позапартійність і позаконфесійність служби в органах прокуратури:

- стабільність і ротація кадрового складу в поєднанні з правом прокурорського працівника на просування по службі;

- збалансована відповідальність керівників органів прокуратури будь-якого рівня за стан кадрової служби [5, с. 257].

В. В. Дерев'янка [6, с. 106-107] зауважує, що формування кадрової політики в органах прокуратури має будуватися на загальних конституційних засадах державної служби з урахуванням специфіки прокурорської діяльності: 1) принцип суворої відповідності кадрової роботи вимогам чинної Конституції та законів і пріоритет останніх над підзаконними нормативно-правовими актами; 2) принцип пріоритету прав і свобод людини й громадянина, їх безпосередньої дії, що зобов'язує кадрові органи дотримуватись і захищати права і свободи людини й громадянина; 3) принцип рівного доступу громадян України до служби в органах прокуратури; 4) принцип професіоналізму і компетентності (який стосується як об'єктного, так і суб'єктного складу кадрової роботи); 5) принцип гласності (прозорості); 6) принцип відповідальності державних службовців за ті рішення, які вони готують і приймають, за виконання своїх посадових обов'язків, закріплених у законодавстві.

Відповідно до п. 6 Висновку № 5 Консультативної ради прокурорів Європи «Прокуратура та ювенальна юстиція» від 20 жовтня 2010 року в державах, в яких прокурори мають повноваження, що виходять за рамки сфери кримінального законодавства (наприклад за законами про родину, опіку, а також адміністративним законодавством), вони завжди повинні забезпечувати фундаментальні права та свободи і, зокрема, принципи стосовно спеціального захисту неповнолітніх у відповідності до того, про що зазначено в цьому Висновку [7].

Зауважимо, що, зокрема, розвиток кримінальної юстиції щодо неповнолітніх, серед іншого, передбачає здійснення заходів забезпечення під час здійснення дізнання, досудового слідства та правосуддя щодо неповнолітніх, які вчинили правопорушення, додержання їх прав з урахуванням вікових, соціально-психологічних, психофізичних та інших особливостей розвитку шляхом підготовки працівників органів внутрішніх справ, суддів, прокурорів, адвокатів, працівників органів опіки і піклування з питань здійснення дізнання, досудового слідства та правосуддя щодо неповнолітніх [8].

Безпосереднє виконання обов'язків щодо захисту прав і свобод дітей, згідно п. 3.1 наказу Генерального прокурора України «Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей» від 1 листопада 2012 року № 16 гн, слід доручати досвідченим працівникам, які мають стаж роботи в органах прокуратури, як правило, не менше 3 років. У прокуратурах районного рівня по можливості на цих прокурорів не покладати виконання обов'язків з інших напрямів прокурорської діяльності [9].

Згідно з п. 8 наказу Генерального прокурора України № 2 гн прокурорів, відповідно до їх повноважень, зобов'язано підтримувати постійні зв'язки з вищими навчальними закладами, з якими Генеральна про-

куратура України перебуває у договірних відносинах щодо підготовки фахівців, допомагати у розробці і впровадженні спеціальних навчальних програм з урахуванням потреб прокурорсько-слідчої практики. Проводити необхідну організаційну та виховну роботу зі студентами зазначених навчальних закладів упродовж усього періоду навчання.

Розвивати співробітництво з Національною академією прокуратури України, надавати необхідні інформаційні та практичні матеріали. Залучати до навчальних заходів прокурорів і слідчих, які мають значний досвід роботи.

Взаємодію з Національною академією прокуратури України розглядати як один із основних засобів покращання підготовки та підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих кадрів, належного науково-методичного забезпечення діяльності органів прокуратури.

Застосовувати індивідуальний підхід при формуванні пропозицій з підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих кадрів в Національній академії прокуратури України, враховуючи стаж роботи, ступінь професіоналізму та оволодіння новими формами і методами прокурорської діяльності (п. 8.1 наказу Генерального прокурора України № 2 гн).

Ректора Національної академії прокуратури України зобов'язано забезпечувати розвиток і удосконалення системи навчання та підвищення кваліфікації з максимальним наближенням навчальної та наукової роботи до прокурорсько-слідчої практики.

Одним із головних напрямів підвищення кваліфікації вважати організацію навчання за спеціалізованими програмами професійної підготовки прокурорів і слідчих, а також працівників, зарахованих до кадрового резерву на керівні посади (п. 8.2 наказу Генерального прокурора України № 2 гн).

В розвиток наведеної позиції Консультативної ради європейських

прокурорів та положень наказу Генерального прокурора України № 2 гн зауважимо, що майбутні прокурорські працівники призначаються на посаду після закінчення не лише Національної академії прокуратури України – спеціалізованого навчального закладу, а й після отримання вищої юридичної освіти у базових навчальних закладах, тобто тих з якими Генеральна прокуратура України перебуває у договірних відносинах щодо підготовки фахівців.

Отже, вбачається за доцільне запровадження у базових вищих навчальних закладах, з числа випускників яких комплектуються прокурорські посади, викладання такої спеціалізованої навчальної дисципліни, як «Прокурорська діяльність у сфері захисту прав і свобод дітей», що запроваджено у Національній академії прокуратури України.

Так, мета навчальної дисципліни полягає в наданні студентам Інституту підготовки кадрів Національної академії прокуратури України ґрунтовних знань з теорії і практики прокурорської діяльності щодо захисту прав і свобод дітей, у підготовці їх до ефективного застосування набутих знань в практичній діяльності, загальних та окремих методик для виявлення та усунення правопорушень, поновлення прав і свобод дітей, а також формування творчої особистості майбутніх прокурорів та їх високomorальних загальнолюдських якостей [10, с. 6].

Тематика присвячена захисту майнових прав дітей включає в себе: загальну характеристику особистих немайнових прав дитини та їх порушень; право дитини на майно та особливості його захисту; житлові права дитини; організацію прокурорського нагляду щодо захисту житлових прав дітей у разі смерті батьків, направлення неповнолітніх у спеціальні навчально-виховні заклади для дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків; гарантії прав дітей при приватизації житла та його відчуженні.

Ведучи мову про найоптимальніші засоби навчання, слід звернутися до слів В. В. Сухоноса, який зауважує, що методи професійного навчання (конкретних ситуацій, інциденту, тренування чутливості та інші), вибір яких залежить від ефективності впливу на тих, хто навчається, а також стилі навчання (конкретний досвід, абстрактне мислення, активне спостереження, експериментування тощо) визначаються внаслідок попереднього тестування за спеціальною програмою і формування на цій основі навчальних груп [11, с. 13].

Актуальною є думка, Г. В. Попова, який зауважує, що для ефективної професійної діяльності оперативного працівника, який здійснює нагляд за додержанням законів щодо захисту прав і свобод дітей, доцільно (перед покладенням на нього таких обов'язків) визначити його особистісні якості. Так, для ефективного виконання покладених на працівника обов'язків у нього повинні бути наступні якості: моральні (високі моральні принципи, високе почуття обов'язку та відповідальності за виконувану роботу тощо); психологічні (врівноваженість, стійкість до зовнішніх подразників, психологічна витривалість, увага, посидючість тощо); характерологічні (цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, принциповість щодо порушень закону тощо); інтелектуальні (знання нормативно-правової бази, загальної психології, дитячої психології). Крім того, умови, які необхідно враховувати при покладенні на працівника службових обов'язків з нагляду за додержанням законів щодо захисту прав і свобод дітей доцільно закріпити у наказі Генерального прокурора України [12, с. 119].

Згідно з п. 6 наказу Генерального прокурора України № 1 гн визначення оптимальної структури, штатної чисельності та належний розподіл обов'язків між керівництвом і підлеглими працівниками розглядати як

найважливіші організаційно-управлінські чинники [13].

Г. В. Попов пропонує при вирішенні питання про навантаження на оперативних працівників, що здійснюють нагляд у вказаній сфері суспільних відносин, обов'язково враховувати: стан законності у цій сфері; кількість піднаглядних об'єктів; кількісний склад працівників органів і служб у справах дітей, спеціальних установ та закладів, які здійснюють їх соціальний захист і профілактику правопорушень; досвід практичної роботи оперативного працівника в органах прокуратури з нагляду за додержанням і застосуванням законів [12, с. 121].

Оремо слід звернути увагу й на підвищення кваліфікації прокурорських працівників. Так, В. В. Сухонос зазначає, що підвищення кваліфікації – це безперервний процес поглиблення працівниками професійних знань та умінь, обумовлений постійним зростанням вимог до професійних стандартів прокурорсько-слідчих кадрів, метою якого є підготовка останніх до успішного виконання завдань, що стоять перед органами прокуратури [11, с. 5].

Положенням про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України, затверджене наказом Генерального прокурора України від 30 квітня 2013 року № 57 [14], передбачається, що основними принципами підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників є обов'язковість та безперервність удосконалення професійної підготовки (п. 1.3).

Складовими системи підвищення кваліфікації є:

- самостійне навчання;
- індивідуальні завдання;
- стажування в структурних підрозділах апаратів прокуратур обласного рівня та Генеральної прокуратури України;
- спільне (колективне) навчання;
- навчально-методичні семіна-

ри, у тому числі заняття у Школі молодого спеціаліста тощо;

- науково-практичні конференції;

- підготовка працівників, зарахованих до кадрового резерву для висунення на керівні посади;

- навчання в Інституті підвищення кваліфікації кадрів Національної академії прокуратури України, у тому числі за дистанційною формою (п. 1.4).

Відповідальність за організацію роботи з підвищення кваліфікації працівників покладається на заступників Генерального прокурора України (згідно з розподілом обов'язків), ректора Національної академії прокуратури України, прокурорів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, спеціалізованих прокурорів (на правах облас-

них), їх перших заступників та заступників, керівників структурних підрозділів, прокурорів міст, районів, міжрайонних, районів у містах та прирівняних до них прокурорів (п. 1.5).

Враховуючи специфіку захисту прокурором прав і свобод дітей, взагалі та, зокрема, їх майнових прав, п. 1.3 Положення про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України доповнити таким принципом, як предметність, який включає в себе підвищення кваліфікації прокурорського працівника за спеціалізованою програмою, з урахуванням покладених на нього обов'язків, наприклад, з питань особливостей захисту майнових прав дітей.

Список використаних джерел

1. Давиденко Л. Питання організації роботи та управління в органах прокуратури / Л. Давиденко, П. Каркач // Вісник прокуратури. – 2002. – № 4. – С. 12–14.
2. Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 року № 1789-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789>
3. Про організацію роботи з кадрами в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України від 15 грудня 2011 року № 2 гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=151865
4. Положення про організацію роботи з молодими спеціалістами в органах прокуратури України, затверджене наказом Генерального прокурора України від 5 липня 2001 року № 452к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=151892
5. Смирнов А. Ф. Организационно-правовые факторы оптимизации управления в органах прокуратуры Российской Федерации: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11 – судоустройство; прокуратура; адвокатура; нотариат / Александр Федорович Смирнов. – М.: Институт повышения квалификации руководящих кадров Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 1997. – 291 с.
6. Дерев'янка В. В. Теоретична сутність та зміст окремих понятійно-нормативних категорій у кадровій роботі органів прокуратури / В. В. Дерев'янка // Наукові праці МАУП. – 2012. – № 2. – С. 105-109.
7. Висновок № 5 Консультативної ради прокурорів Європи «Прокуратура та ювенальна юстиція» від 20 жовтня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=174102

8. *Концепція* розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні, схвалена Указом Президента України від 24 травня 2011 року № 597/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/597/2011>

9. *Про* організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей: наказ Генерального прокурора України № 16 гн від 1 листопада 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>

10. *Прокурорська* діяльність у сфері захисту прав і свобод дітей: навчально-методичний комплекс (для магістрантів денної форми навчання) / О. Р. Севрук, Л. С. Нецька, А. М. Тесленко, О. В. Геселев, М. І. Бортун, Л. В. Вигівська, Л. Б. Коваленко, К. Є. Назарчук. – К.: Видавничий центр Національної академії прокуратури України, 2014. – 80 с.

11. *Сухонос В. В.* Організаційно-правові проблеми кадрового забезпечення органів прокуратури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» / В. В. Сухонос. – Х., 1999. – 19 с.

12. *Попов Г. В.* Діяльність органів прокуратури у сфері захисту прав дітей: моногр. / Г. В. Попов; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. К. Якимчука. – К.: Алерта, 2012. – 168 с.

13. *Про* організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України від 26 грудня 2011 року № 1 гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=151863

14. *Положення* про єдину систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників органів прокуратури України, затверджене наказом Генерального прокурора України від 30 квітня 2013 року № 57 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=183729

Панчишина О. О. Особливості кадрового забезпечення діяльності прокуратури із захисту майнових прав дітей

У статті, на основі аналізу нормативних актів та наукової літератури, викладено пропозиції з оптимізації кадрового забезпечення діяльності прокуратури із захисту майнових прав дітей. Автор доходить висновку щодо необхідності запровадження у базових вищих начальних закладах, з числа випускників яких комплектуються прокурорські посади, викладання спеціалізованої навчальної дисципліни із захисту прав і свобод дітей.

Ключові слова: прокурор; захист; майнові права; діти; кадри; спеціалізована підготовка.

Панчишина О. А. Особенности кадрового обеспечения деятельности прокуратуры по защите имущественных прав детей

В статье, на основе анализа нормативных актов и научной литературы, изложены предложения по оптимизации кадрового обеспечения деятельности прокуратуры по защите имущественных прав детей. Автор приходит к выводу о необходимости введения в базовых высших учебных заведениях, из числа выпускников которых комплектуются прокурорские должности, преподавания специализированной учебной дисциплины по защите прав и свобод детей.

Ключевые слова: прокурор; защита; имущественные права; дети; кадры; специализированная подготовка.

Panchishina O. Features of staffing ensuring activity of prosecutor's office to protect the property rights of the child

In the article, on the base of the analysis of regulations and scientific literature, described proposals for optimizing of staffing ensuring activity of prosecutor's office to protect the property rights of the children. The author comes to the conclusion on the need of the introduction at the basic institutions of higher education, a number of whom graduates occupy prosecutorial positions, teaching specialized discipline about protecting of the rights and freedoms of children.

Key words: prosecutor; protection; property rights; children; personnel; specialized training.